

RUBÍ

DESAPAREGUT

Enric Escofet Xercavins

RUBÍ

DESAPAREGUT

Ajuntament
de Rubí

RUBÍ

DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020

Primera reimpressió: novembre del 2022

© dels textos: Enric Escofet Xercavins

© del pròleg: Eduard Puigventós López

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Rubí
Arxiu Municipal de Rubí

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Autor desconegut / AMRU - Cessió Dolors Aliart Boadella

Fotografia de la portadella:

Autor desconegut / Col·lecció Pere Oliván

Acronims:

Arxiu Municipal de Rubí (AMRU)
Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya (AFCEC)

ISBN 978-84-17432-99-7

DL B-6225-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Allò que el temps s'endugué

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Un passeig pel Rubí d'abans

Pàg. 12

EL CENTRE HISTÒRIC

L'embrió de la ciutat actual

Pàg. 104

EL CREIXEMENT URBÀ

Els inicis d'una gran expansió

Pàg. 144

L'ENTORN NATURAL

Paratges bucòlics desapareguts

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

ALLÒ QUE EL TEMPS S'ENDUGUÉ

Eduard Puigventós López, doctor en Història

El 2020, la fotografia s'ha convertit en una fet quotidià: amb el mòbil capturem instantànies de tota mena i les compartim a la xarxa o amb amistats perquè tothom n'estigui assabentat, segurament sense donar-hi el valor que es mereix. No fa gaire temps, anàvem tots amb càmeres per tenir un record dels esdeveniments especials; en aquest cas, les imatges no acostumaven a circular més enllà del cercle més proper. Però el cert és que des de la seva aparició, a mitjan segle XIX, l'accés a la fotografia havia estat excepcional, i sovint les imatges eren

d'allò més formals i quedaven recloses a la intimitat: un retrat d'estudi, la fotografia de l'escola, uns nuvis...

Al mateix temps, però, hi havia qui tenia la certesa que la fotografia havia de servir, també, per retratar –en terminologia de l'època– l'entorn més proper. Carrers, paratges o actes públics eren l'objectiu de reconeguts fotògrafs d'àmbit nacional o estatal, però també d'aficionats o professionals que es movien en el terreny local (a casa nostra parlem, per exemple, de Josep Sampons, Pere Xercavins, Felip Vilardell, Josep Feliubadaló o Josep Pallerols). Gràcies a la seva dedicació, i a la dels particulars, conservem imatges d'espais i d'edificis que, tal com indica el nom d'aquest llibre, han desaparegut.

Enric Escofet ha fet una molt bona tasca de selecció d'imatges representatives d'aquest Rubí d'abans, que és recordat ja només pels nostres veïns de més edat. Un Rubí encara majoritàriament agrícola, però amb una indústria consolidada que feia desvetllar un reivindicatiu moviment obrer. Un Rubí d'arrelament tradicional que anava entrant de ple en la modernitat. Una vila que es configurava amb la seva pròpia idiosincràsia i personalitat.

Gaudiu molt de les fotografies que trobareu a continuació, algunes de les quals és la primera vegada que es publiquen, i intenteu reconèixer-hi cada racó, cada festa i, fins i tot, alguna cara coneguda. Un llibre que espero que us ajudi a estimar una mica més la nostra ciutat.

JOSEP BOIXADERA / Fons PEREBEL CANO

Introducció

UN PASSEIG PEL RUBÍ D'ABANS

Enric Escofet Xercavins

Apart del campanar de l'església de Sant Pere, pocs altres elements de la panoràmica més antiga que apareix en aquest llibre, dels volts del 1890 i que encapçala el CAPÍTOL II (pàg. 104), poden ser identificables pels rubinencs d'avui dia. Aquella vila agrícola del Vallès d'uns quants milers d'habitants la formava un petit nucli urbà que havia crescut al voltant de l'església i la gran majoria de barris que actualment conformen la ciutat metropolitana no existien.

Aquest recull d'imatges pretén evocar aquesta vila mig rural i mig industrial a partir de setanta anys de captures fotogràfiques. Les més antigues daten de finals del

segle XIX i les més recents són de l'any 1962, coincidint amb la tràgica rierada –esdeveniment que il·lustra molt bé el punt d'inflexió en el creixement demogràfic i industrial de Rubí– i la gran nevada del dia de Nadal.

El llibre s'ha estructurat en tres capítols. El primer fa un recorregut pels carrers del centre històric, des de l'Ajuntament fins a l'estació del ferrocarril, amb l'església parroquial com a element principal a partir del qual va néixer i créixer Rubí. El segon relata el creixement urbà que va tenir lloc al llarg de la primera meitat del segle XX, quan Rubí va començar a estendre's en totes direccions: pel castell, per la plana de can Bertran fins al Celler Cooperatiu i per la zona del carrer de Pau Claris. El tercer i últim capítol està dedicat a l'entorn natural de Rubí, amb

AUTOR: DESCONEGUT / COL·LECCIÓ PERE OLIVÁN

PONT PENJAT DEL VAPOR NOU

A la fotografia de la pàgina anterior apareix el pont penjat del Vapor Nou a principis del segle xx, construït pels germans Ribas, propietaris de la fàbrica, l'any 1897 per tal que els treballadors hi tinguessin un accés ràpid i directe des del centre de la vila sense haver de fer la volta pel pont de la Pelleria.

DIUMENGE DE RAMS

En aquesta pàgina, una multitud congregada davant de l'església parroquial de Sant Pere de Rubí per beneir els palmons i, sobretot, les branques de llorer un diumenge de Rams de la dècada del 1910, festivitat que dona el tret de sortida de la Setmana Santa amb la commemoració de l'entrada solemne de Jesús a Jerusalem.

PERE XERCAVINS AMBRÓS / Fons CAN XERCAVINS

les seves cèlebres fonts, els camps i els boscos, i també les masies, fàbriques i ermites, els indrets d'esbarjo i de treball dels rubinencs.

La selecció d'imatges per aquest llibre no ha pogut ser exhaustiva i segurament se n'hi poden trobar a faltar, però a partir d'aquest recorregut urbà apareix un Rubí desaparegut i, en molts casos, desconegut. I no solament per les transformacions de la fisonomia urbana i rural, sinó també per aquells costums i festivitats que han caigut en desús, o bé pels aspectes de caràcter polític o social que reflecteixen els canvis produïts a la primera meitat del segle xx.

Fullejar aquestes pàgines també permet fer balanç i constatar com els veïns de Rubí hem perdut elements significatius del patrimoni urbà i natural. Un nombre no menyspreable d'habitatges que podrien ser qualificats de modernistes –si es fa servir una definició molt laxa d'aquest terme– ja no existeixen, per no parlar de la quantitat de fonts i de paratges naturals completament

desapareguts del mapa. La nul·la planificació del creixement que va patir Rubí a les últimes dècades del franquisme en té una gran part de culpa, però també cal constatar com edificis d'un gran valor arquitectònic van ser enderrocats durant la democràcia, mentre que moltes antigues cases pairals rubinenques només són recordades –si és que ho són!– pels noms que han deixat en barri o polígons de la ciutat.

No puc tancar aquesta breu introducció sense fer un seguit d'agraïments. En primer lloc, a Meritxell Torné, autora de *L'Abans: Recull gràfic de Rubí (1872-1965)*, per la gran feina que va fer de recopilació de fotografies, les quals han servit com a base per a l'elaboració d'aquest nou llibre d'història gràfica. Un agraïment especial també per a tots aquells rubinencs i rubinenques que han cedit imatges per a qualsevol dels dos volums, i, en últim lloc, a l'Arxiu Municipal de Rubí i a la resta de centres d'arxiu que ens han facilitat còpies de les fotografies que preserven. A tots ells, moltes gràcies.

L. ROISIN (ED.) / Fons PERE BEL CANO

EL CENTRE HISTÒRIC

L'embrió de la ciutat actual

El nucli urbà de Rubí té el seu origen en un grup de cases construïdes al voltant de l'església parroquial de Sant Pere, de la qual ja es tenen notícies des del segle x, anomenat *la sagrera*. El vell carrer de Sant Antoni –l'actual de Francesc Macià– unia aquest barri amb el Padró, un altre grup d'habitatges situat a la plana de can Bertran. Aquests eren els límits als quals quedava reduït Rubí fins ben entrat el segle XIX. L'agregació d'una extensió considerable de terrenys de Sant Cugat i els diferents plans urbanístics municipals van estendre la població cap al sud, fins a la plaça del Domènech, i cap al nord, més amunt de l'Ajuntament. Fou en aquest entramat de carrers cèntrics on es va desenvolupar la vida institucional, religiosa, comercial i festiva de Rubí.

AUTOR: DESCONEGUT / FONTS: FUNDACIÓ MUSEU-BIBLIOTECA DE RUBÍ

ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT PERE

En aquesta pàgina, l'església de Sant Pere a finals del segle XIX, entorn de la qual va créixer i es va configurar el poble de Rubí. L'aspecte actual del temple és el resultat de la gran reforma i ampliació que va patir el 1884, quan, entre d'altres obres, se'n va duplicar la capacitat i es van construir la cúpula i el portal nou.

MERCAT

La plaça de l'església va estar estretament lligada a l'activitat comercial i festiva de Rubí. Davant del portal nou de l'església s'hi instal·là una porxada d'unes quinze parades i, tal com es veu a la fotografia que encapçala aquest capítol, un espai separat per vendre-hi el peix per evitar que es barreassin el gènere i les olors.

PERE XERCAVINS AMBRÓS / FONTS: CAN XERCAVINS

